

Таким чином, організація роботи з лепбуком сприяє формуванню у дітей позитивного діяльнісного ставлення до навколишнього світу, розвиває власний пізнавальний досвід, розширює перспективи розвитку пошуково-пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Бадер С.О. Лепбук як інноваційний спосіб організації навчальної діяльності в початковій школі. Академічні візії. 2021. Вип. 1. С. 3-14.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т.О. Піроженко; авт. кол.: О.М. Байєр, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : <http://surl.li/jyzi> (дата звернення 12.11.2021).
3. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог – дошкільник. Київ : Слово, 2009. 399 с.
4. Пляцок А.О., Олійник В.В. Використання технології «лепбук в роботі з дошкільниками : навчально-методичний посібник. Вінниця: КУ «ММК», 2017. 45 с.

*Бедевельська Марія Володимирівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В.Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Актуальність дослідження визначається сучасними вимогами, спрямованими на вдосконалення національної системи дошкільної освіти, зокрема мовленнєвого розвитку, оволодіння кожною дитиною рідною мовою як найціннішим скарбом нації, плекання любові до материнського слова, першого й могутнього наставника людини, як найдійовішого вияву національної культури та історії,

формування особистості в контексті національного мовленнєвого середовища. Відтак, особливої значущості набуває своєчасно організована робота щодо виховання звукової культури рідного мовлення, що є міцним підґрунтям для подальшого успішного навчання читання та письма дітей у школі.

Становлення, розвиток і виховання звукової культури мовлення було предметом дослідження вчених різних галузей: фізіологів (О.Іванов-Смоленський, М. Красногорський, І. Павлов та ін.), психологів (Л. Виготський, Д. Ельконін, М. Жинкін, Р. Левіна, О. Леонтєв, О. Лурія, М. Швачкін та ін.), лінгвістів (В. Бельтюков, О. Гвоздєв, А. Салахова та ін.), класиків дошкільної педагогіки (Є. Аркін, Є. Водовозова, С. Русова, Є. Тихєєва та ін.), сучасних педагогів (А. Богуш, М. Кольцова, Г. Ляміна, О. Максаков та ін.).

У процесі розвитку мовлення дітей дошкільного віку реалізується перелік основних завдань: виховання звукової культури мовлення, збагачення та активізація словника, формування граматичної правильності мовлення, навчання зв'язного мовлення. Всі ці завдання вирішуються упродовж усього дошкільного дитинства, проте на кожній віковій стадії зміст мовленнєвої роботи поступово ускладнюється, при цьому змінюються методи навчання.

Кожне з цих завдань має перелік проблем, які потребують своєчасного вирішення [1].

На початковому етапі розвитку дитина все ще не розуміє мови оточуючих дорослих і не вміє говорити сама, але тут поступово розвиваються умови, що забезпечують позитивне засвоєння мови у подальшому розвитку дитини. Це є довербальним етапом.

На другому етапі дитина починає розуміти прості висловлювання дорослих та вимовляти свої перші активні слова. Це – етап виникнення мови.

Третій етап охоплює весь наступний період до 7 років, коли дитина опановує мовою досконало і використовує її для різноманітного спілкування з оточуючими дорослими та однолітками. Це етап розвитку мовленнєвого спілкування [2].

Поняття звукової культури мовлення, завдання з її виховання розкрито у дослідженнях таких вітчизняних науковців, як А. Аніщук, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Коваль, О. Трифонова та ін.

Поняття звукової культури мовлення є багатоаспектним, яке включає в себе фонетичну та орфоепічну правильність мовлення, виразність та чітку дикцію [3].

Виховання звукової культури мовлення у дошкільному віці передбачає:

1) формування правильної звуковимови та слововимови, для якого необхідно сформувати мовленнєвий слух, мовленнєве дихання, моторні навички апарату артикуляції;

2) виховання орфоепічної правильності мовлення – вміння спілкуватись відповідно до норм літературної вимови. Орфоепічні норми охоплюють фонетичну систему мовлення, вимову окремих слів та груп слів, окремих граматичних форм;

3) опанування засобами інтонаційної виразності мовлення – висотою та силою голосу, темпом та ритмом мовлення, паузами, різноманітною інтонацією.

У зв'язку з тим, що дитина дошкільного віку у повсякденному спілкуванні володіє природним мовленням, їй необхідно навчитися довільної, свідомої виразності під час читання віршів, переказів, розповідання творів;

4) вироблення дикції – чіткої, виразної вимови кожного звуку та слова окремо, а також фрази в цілому [1, с. 13].

У звуковій культурі мовлення виокремлено два розділи: культура мовлення; мовленнєвий слух, а в методиці – два напрями: розвиток мовленнєво-рухового апарату (дихання, голос, артикуляційний апарат) та розвиток сприйняття мовлення (слухова увага, фонематичний слух, інтонаційний слух) [2].

Звукові одиниці диференціюють за їхньою роллю в мовлення: одні лінійні (звуки, склади, слова) у певній послідовності стають смисловими одиницями, а інші просодими, надлінійні (елементи інтонації) – характеризують лінійні одиниці і є обов'язковим забарвленням мовлення.

Для дітей дошкільного віку насамперед важливим є засвоєння лінійних одиниць. Однак, у педагогічних дослідженнях наголошується на тому, що у дитини інтенсивно розвивається інтонаційний слух (наприклад, наслідування по телефону), тому виховання звукової культури має формуватися у різних аспектах [2].

Особливе значення має правильна звуковимова, набута до вступу до школи. Наведемо кілька прикладів: діти із дефектами мовлення не можуть визначити кількість звуків у слові, назвати їх послідовність, з труднощами обирають слова, що починаються із заданого звуку. Найчастіше, незважаючи на належні розумові здібності дитини, у зв'язку з вадами звукової сторони мовлення у неї спостерігається відставання в оволодінні словником і граматичною складовою мовлення у майбутньому. Діти, які не вміють розрізняти та виділяти звуки на слух, а також правильно їх вимовляти, не можуть на належному рівні оволодіти навичками письма [3].

Дитина з високим рівнем розвитку мовлення легко входить у спілкування зі дорослими та однолітками, зрозуміло висловлює свої думки та бажання. Мовлення дитини з дефектами у вимові, навпаки, ускладнює взаємини з людьми, затримує її психічний розвиток та розвиток інших аспектів мовлення [3].

У дошкільному віці є всі передумови успішного засвоєння звукової культури мовлення. До них належить відповідний розвиток кори головного мозку в цілому, фонематичного сприйняття мови та артикуляційного апарату.

Особлива чутливість до звукової сторони мовлення, любов дітей до звуків мови, підвищена наслідуваність і висока пластичність нервової системи сприяють опанування звукового складу мовлення дитини дошкільного віку [2]. Опанування навичками правильної вимови в молодшому дошкільному віці є неможливим у зв'язку з недостатнім розвитком моторики мовного апарату та фонематичного слуху, недостатньою стійкістю нервових зв'язків.

У дитини поки що немає свідомого ставлення до недосконалості своєї вимови. Однак позитивними факторами є велика наслідуваність, прагнення дітей до ігрових дій, емоційність при сприйнятті звуків. За сприятливих умов виховання на початку четвертого року життя дитина засвоює звукову систему мови. Більшість дітей даного віку здатні опанувати багато звуків: удосконалюється слововимова, мовлення дитини стає зрозумілим для оточуючих. Однак у мовленні дітей є багато недоліків. У мовленнєвих порушеннях спостерігаються індивідуальні відмінності [2, с. 13].

Діти середнього дошкільного віку, навпаки, опановують вимову всіх звуків рідної мови, у тому числі і важкими в артикуляційному відношенні звуками. Процес оволодіння звуками є досить складним, для нього характерна нестійкість вимови, коли в одному звукосполученні дитина правильно вимовляє звуки, а іншому – неправильно. Типовими є протилежна заміна звуків або «перевживання звуку» (замість засвоєного раніше звуку у слові ставиться знову засвоєний звук – «шлон» (замість «слон», «шобака» (замість «собака»)) [1, с. 14].

Під інтонацією розуміється сукупність її компонентів: наголос, мелодика, темп, ритм, сила, тембр. Інтонаційно-звукова виразність має особливе значення для розвитку зв'язного мовлення. Від того, як дитина вимовляє звуки і які просодичні одиниці використовує, надалі залежатиме стиль її культури зв'язного мовлення.

У цьому контексті учені виокремлюють три стадії у розвитку виразності мовлення. На ранній стадії з боку дорослих дитина опановує засобами інтонаційної виразності і починає свідомо використовувати їх. Цей ступінь не обмежений віком, він залежить від вихователя [2].

Найбільш високий ступінь характеризується переходом з інтонаційної виразності до мовленнєвої. Діти засвоюють засоби образного мовлення: метафори, епітети, порівняння образної передачі думки. Цей ступінь теж не має конкретних вікових меж. Він виникає до кінця дошкільного дитинства та розвивається упродовж всього життя.

Однак до старшого дошкільного віку у дитини розвивається здатність до самоконтролю, усвідомлення недосконалості свого мовлення та відповідно до цього виникає необхідність у засвоєнні знань та потреба у навчанні. У цьому зв'язку навчальна діяльність набуває домінуючого змісту. У дітей спостерігаються випадки прояву взаємодопомоги – увага до мовлення один одного, бажання допомагати одноліткам [3].

З цього можна зробити висновок, що вміння вимовляти звуки та слова розвивається з часом, у процесі накопичення дитиною життєвого досвіду. У старшому дошкільному віці за умови правильно організованої мовленнєвої діяльності у закладі

дошкільної освіти діти опановують вимову всіх звуків рідної мови. Розвиваються фонематичне сприйняття та здатність до звукового аналізу мовлення.

Отже, виховання звукової культури мовлення – одне з найважливіших завдань розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти, оскільки дошкільний вік вважається найбільш сенситивним для його вирішення. Удосконалення звукової сторони мовлення: чіткості вимови, сили та мелодики голосу, вміння користуватися темпом та ритмом мовлення, правильним диханням, інтонацією є необхідним етапом підготовки дитини до подальшого навчання у закладі загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Трифонова О.С. Реалізація ідей А.М.Богуш щодо виховання звукової культури мовлення в дошкільників. *Дошкільна освіта № 4 (6)*. 2004. № 3. С. 12-15.
2. Ушакова О.С. Робота з розвитку зв'язного мовлення (молодша та середня група). *Дошкільне виховання*. 2004. № 10. С. 9-14.
3. Ушакова О.С. Робота з розвитку зв'язного мовлення в дитячому саду (старша і підготовча до школи групи) . *Дошкільне виховання*. 2004. № 11. С. 8-12.

Булавіна Наталія Андріївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагута Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Однією з головних проблем педагогіки раннього розвитку дитини є питання сенсорного виховання. Адже провідну роль у всебічному розвитку малюка відіграє сенсорний розвиток. Сенсорний розвиток є фундаментом для розвитку психічних пізнавальних процесів дитини і забезпечує вдале оволодіння усіма видами діяльності.